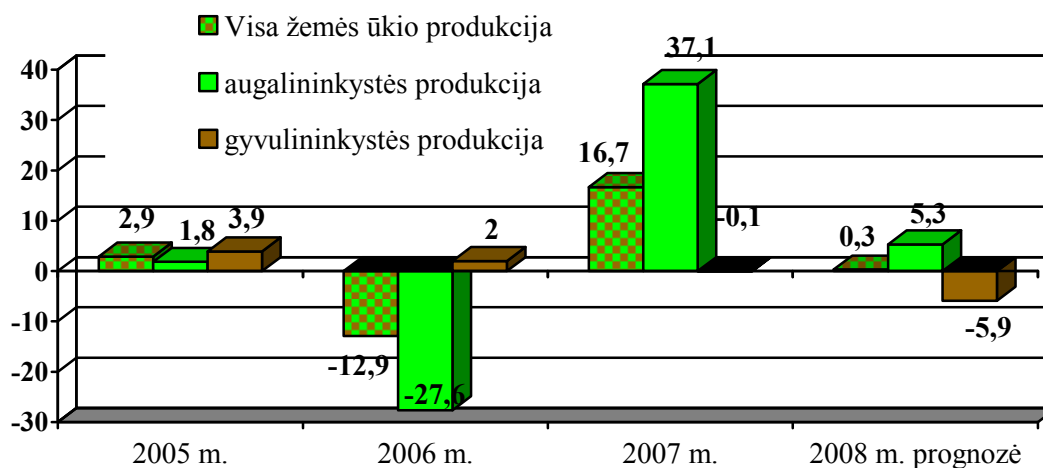

ŽEMĖS IR MAISTO ŪKIO BŪKLĖS 2008 METŲ APŽVALGA

Žemės ūkio produktų gamyba, supirkimas, kainos

Statistikos departamento prognoziniais skaičiavimais bendroji žemės ūkio produkcija veikusiomis kainomis 2008 m. sudarė 7,2 mlrd. Lt. Palyginti su 2007 m., žemės ūkio produkcijos apimtis padidėjo tik 0,3 proc., iš jos augalininkystės produkcijos apimtis padidėjo 5,3 proc., o gyvulininkystės produkcijos sumažėjo 5,9 proc.

Bendrosios žemės ūkio produkcijos apimties pokyčiai lyginant su praėjusiais metais, proc.

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009.

Išankstiniais Statistikos departamento duomenimis, 2008 m., palyginti su 2007 m., gyvulių ir paukščių (gyvuoju svoriu) paskersta 16 proc. mažiau, didėjant karvių produktyvumui pieno primelžta 1 proc. daugiau, kiaušinių surinkta 1 proc. mažiau.

Žemės ūkio produktų gamyba ir supirkimas visuose ūkiuose, tūkst. t

	2006 m.	2007 m.	2008 m. išankstiniai d.	2008 m. lyginant su 2007 m., padidėjimas, sumažėjimas (-), %
G a m y b a				
Paskersta gyvulių ir paukščių (gyv. sv.)	335,3	348,8	293	-16
Primelžta pieno	1 891,3	1 936,6	1 955	1
Surinkta kiaušinių, mln. vnt.	929,3	959,1	950	-1
S u p i r k i m a s				
Grūdai	1 149,4	1 774,4	2 472,3	39
Rapsų sėklos	136,5	329,8	283,9	-14
Cukriniai runkeliai įskait. svoriu	716,4	799,9	339,1	-58
Bulvės	12,5	17,2	48,8	2,8 k.
Daržovės	31,0	42,4	56,0	32
Vaisiai ir uogos	79,8	57,0	39,6	-30
Gyvuliai ir paukščiai gyvuoju svoriu	251,9	271,3	241,8	-11
skerdenos svoriu	162,7	172,8	154,0	-11
Natūralus pienas	1 296,1	1 348,5	1 376,1	2
Kiaušiniai, mln. vnt.	483,3	486,0	436,0	-10

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009.

2008 m., palyginti su 2007 m., daugiau supirkta grūdų – 39 proc., bulvių – 2,8 k., daržovių – 32 proc., pieno – 2 proc. Mažiau supirkta cukrinių runkelių – 58 proc., vaisių – 30 proc., rapsų sėklų – 14 proc., gyvulių ir paukščių – 11 proc., kiaušinių – 10 proc.

Išankstiniais Statistikos departamento duomenimis, 2008 m. palyginti su 2007 m., bendrasis žemės ūkio produktų supirkimo kainų indeksas – 100,1, iš jų augalininkystės produktų – 93,9, o gyvulių ir gyvulininkystės produktų – 110,9.

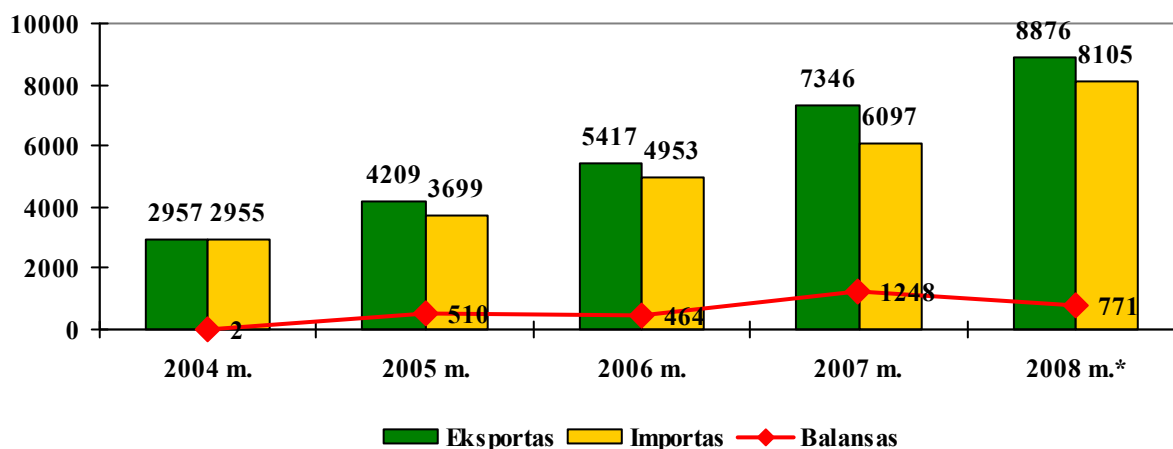
2008 m. gruodžio mėn., palyginti su 2007 m. gruodžio mėn., žemės ūkio produktų kainos sumažėjo 24,4 proc., nes augalininkystės produktų kainos sumažėjo 25,5 proc., gyvulių ir gyvulininkystės produktų – 22,8 proc.

Metų pabaigoje pradėjo mažėti ir žemės ūkio produktų gamybos reikmėms įsigytų prekių kainos. Statistikos departamento duomenimis, 2008 m. gruodžio mėn., palyginti su 2007 m. gruodžio mėn., šių prekių kainos sumažėjo 29,2 proc., iš jų naftos produktų – 28,8 proc., kombinuotųjų pašarų – 39,2 proc., pašarų – 33,4 proc., statybinių medžiagų – 10,9 proc. Tačiau pabrango elektros energija – 19,4 proc., mineralinės trąšos – 23 proc.

Užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais

Išankstiniais Statistikos departamento duomenimis, 2008 m. Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų užsienio prekybos apyvarta pasiekė 17 mlrd. Lt, teigiamas prekybos balansas sudarė 771 mln. Lt. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportuota beveik už 8,9 mlrd. Lt, o eksporto vertė, palyginti su 2007 m., išaugo 20,8 proc.

Lietuvos užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais 2004–2008* m., mln. Lt

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009. *) Išankstiniai d.

Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas pastaraisiais metais sudarė vis didesnę dalį visame Lietuvos eksporte (2004 m. sudarė 11,5 proc., o 2007 m. – 17 proc., 2008 m. – 16 proc.).

Europos Sąjunga išlieka pagrindiniu užsienio prekybos partneriu (apie 70 proc. nuo apyvartos). Taip pat buvo skatinamas eksportas ir į trečiųjų šalių rinkas, tarp jų – į Nepriklausomų Valstybių Sandraugą. Pagrindinės Lietuvos eksporto rinkos – Rusija (29 proc.), Latvija (14 proc.), Vokietija (10 proc.).

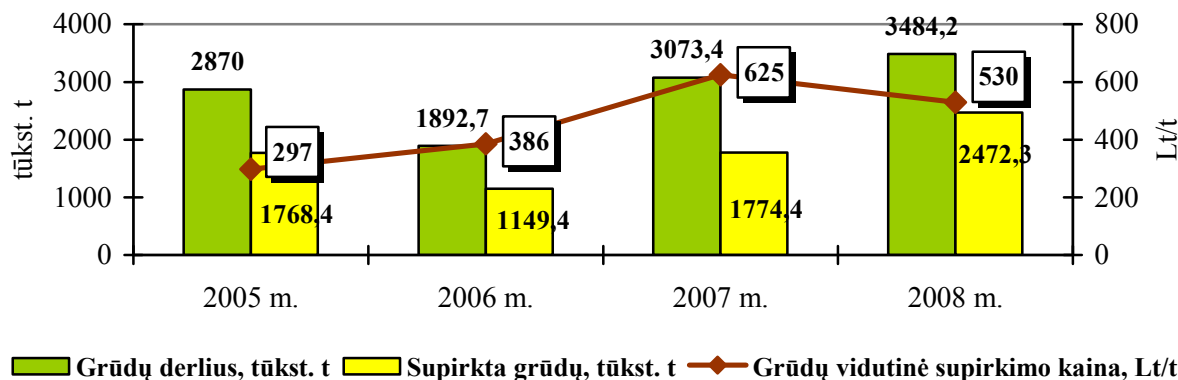
Grūdų sektorius

Statistikos departamento duomenimis, grūdų derlius 2008 m., palyginti su 2007 m., padidėjo 13 proc. ir sudarė 3,48 mln. t. ES–27 grūdų derlius sudarė 305 mln. t. Taigi Lietuvoje išauginamas derlius sudaro apie 1 proc. bendro ES šalių grūdų derliaus.

Per 2008 m. iš šalies augintojų supirkta 2,47 mln. tonų grūdų arba 39 proc. (0,7 mln. t) daugiau, palyginti su 2007 metais. Apie 70 proc. supirkto grūdų kiekio sudaro ūkininkų ir šeimos ūkiuose išauginti grūdai.

Vidutinė grūdų supirkimo kaina 2008 m. buvo 530 Lt/t arba, palyginti su 2007 m., sumažėjo 15 proc. (95 Lt/t).

Grūdų derlius ir supirkimas Lietuvoje 2005–2008 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009.

2009 m. sausio 1 d. grūdų atsargos pas supirkėjus ir perdirbėjus sudarė 723,5 tūkst. t, iš jų 388,9 tūkst. t arba 53,8 proc. bendro grūdų kiekio sudaro kviečiai, 149,1 tūkst. t arba 20,6 proc. – miežiai.

Per 2008 kalendorinius metus iš Lietuvos eksportuota per 1,5 mln. t grūdų, iš jų net 1,1 mln. t kviečių. Palyginti su 2007 kalendoriniais metais grūdų eksportas pernai padidėjo 0,63 mln. t arba 70 proc. Įvežta į Lietuvą 0,35 mln. t arba 4,3 karto mažiau nei išvežta. Palyginti su 2007 m. importas praėjusiais metais padidėjo 20 proc. (60 tūkst. t).

Užderėjus gausiam grūdų derliui ne tik Lietuvoje, bet Europos Bendrijos bei trečiosiose šalyse, grūdų, ypač miežių, supirkimo kainos iš esmės nuo 2008 m. derliaus nuėmimo pradžios pradėjo sparčiai mažėti ir iki intervencinio periodo pradžios – einamųjų metų lapkričio 1 d., nukrito žemiau intervencinės, todėl, siekiant sustabdyti tolesnį grūdų kainų nuosmukį, pertekliniai grūdai pasiūlyti intervencijai. Per 2008 metus į intervencinį sandėlį pristatyta 3,1 tūkst. t miežių, pateikta paraiškų 14,5 tūkst. t.

Per 2008 m. pagaminta 249,3 tūkst. t įvairių rūšių miltų ir 23,8 tūkst. t kruopų. Palyginti su 2007 m., miltų gamyba iš esmės nepakito – jų pagaminta vos 1 proc. mažiau, o kruopų gamyba padidėjo 19 proc.

Pažymėtina, kad 2008 m. pabaigoje palaipsniui mažėjo gamintojų miltų ir kruopų kainos. Pvz., palyginti 2008/2007 m. gruodžio mėn. vidutines kainas (atsižvelgiant į rūšį) sumažėjo: kvietinių miltų – 11–19 proc.; ruginių – 26–28 proc., kruopų – 9–23 proc.

Statistikos departamento duomenimis, 2009 metų derliui žieminių javų pasėta 517,4 tūkst. ha arba, palyginti su 2008 m., 12 proc. daugiau. Žieminių kviečių plotai padidėjo 11 proc., o žieminių miežių – net 72 proc. Sumažėjo tik rugių pasėlių plotai (10 proc.), kadangi 2008 m.

derliaus rugių supirkimo kainų sumažėjimas buvo ypač staigus ir ženklus. 2009 m. derliui žieminių rapsų, palyginti su 2008 metais, pasėta 95,1 tūkst. ha arba 45 proc. daugiau.

Prognozuojama, kad ES 2009 metų derliui grūdinių augalų pasėlių plotai, palyginti su 2008 m., gali sumažėti 1,8 proc., o labiausiai – 2,1 proc. gali sumažėti miežių pasėlių plotai.

Vaisių ir daržovių sektorius

2008 m. daržovėmis buvo užsėta 14,2 tūkst. ha, tai šiek tiek mažiau negu 2007 m. Lauko daržovių derlius 2008 m. sudarė 275,7 tūkst. t, tai yra 12 proc. didesnis nei praėjusiais metais.

Lietuvoje išaugintomis daržovėmis gyventojų poreikiai metų bėgyje tenkinami netolygiai. Daržovių auginimas sukonzentruotas stambiuose specializuotuose ūkininkų ūkiuose. Pagal šių metų pasėlių deklaravimo duomenis, minėtuose ūkiuose auginama 3,9 tūkst. ha daržovių, tai sudaro šiek tiek daugiau negu ketvirtadalį auginamo šalyje daržovių ploto.

2008 m. daržovių supirkta 55,9 tūkst. t arba 32 proc. daugiau negu 2007 metais.

Sodai ir uogynai 2008 m. buvo auginami 28 tūkst. ha plote. Specializuotuose sodininkystės bendrovių bei ūkininkų ūkiuose praėjusiais metais, pagal šių metų pasėlių deklaravimo duomenis sodai ir uogynai augo 12,8 tūkst. ha plote. Preliminariais duomenimis vaisių bei uogų derlius 2008 m. sieks 100 tūkst. t. Kol kas specializuotuose bendrovių ir ūkininkų sodininkystės ūkiuose išauginama tik nedidelė dalis (12–15 tūkst. t) desertinių obuolių, kurie tinka ilgam saugojimui ir realizuojami žiemos laikotarpiu (tai sudaro trečdalį vidaus rinkos poreikio), tačiau daugėja stambesnių specializuotų ūkininkų ūkių, kuriuose veisiamų sodų ir uogynų plotai užima nuo 10 iki 40 ha ir daugiau.

2008 m. vaisių ir uogų buvo supirkta 39,6 tūkst. tonų arba 30 proc. mažiau negu 2007 m.

Cukriniai runkeliai

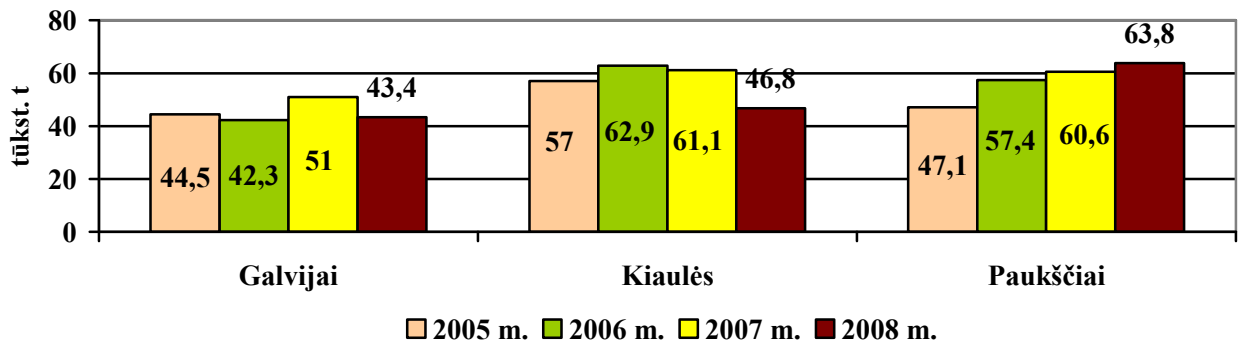
2008 m. cukriniai runkeliai buvo auginami 8,7 tūkst. ha plote. Palyginti su 2007 m., auginimo plotai sumažėjo 49 proc. 2008 m. buvo supirkta 339,1 tūkst. t cukrinių runkelių, kurių cukringumas siekė 18,13 proc. Palyginti su 2007 m., cukrinių runkelių cukringumas padidėjo 5,1 proc. Dėl užsitęsusių derybų su cukrinių runkelių augintojais dėl cukrinių runkelių tiekimo sutarčių sudarymo, lyginant su 2007 m., cukrinių runkelių buvo supirkta per pus mažiau.

Mėsos sektorius

Statistikos departamento duomenimis, 2008 m. Lietuvoje įmonių supirktas ir paskerstas gyvulių ir paukščių kiekis skerdenos svoriu sudarė 154 tūkst. t (gyvuoju sv. – 241,8 tūkst. t). Lyginant su 2007 m., supirkimas sumažėjo 11 proc.

Galvijų skerdenos svoriu supirkta 43,4 tūkst. t (gyvuoju svoriu – 90,2 tūkst. t) arba 15 proc. mažiau nei 2007 m., kiaulių supirkta 46,8 tūkst. t (gyvuoju svoriu – 64,4 tūkst. t) arba 23 proc. mažiau, o paukščių supirkta 63,8 tūkst. t (gyvuoju svoriu – 87,2 tūkst. t) arba 5,5 proc. daugiau nei pernai.

**Supirkta ir paskersta gyvulių ir paukščių pagal rūšis
2005–2008 m., tūkst. t skerdenos sv.**

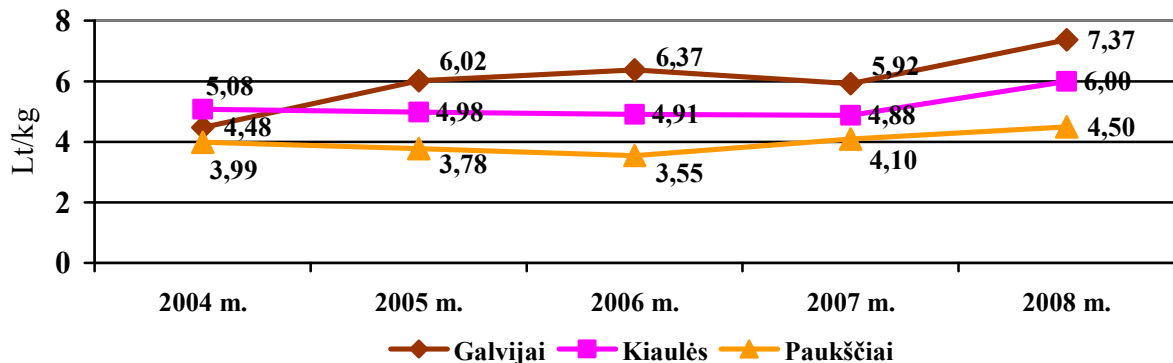
Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009.

2008 m. Lietuvoje galvijų vidutinė supirkimo kaina buvo 7,37 Lt/kg – apie 25 proc. didesnė nei 2007 m., kai vidutinė metinė kaina buvo 5,92 Lt už skerdenos kilogramą. Praėjusiais metais už galvijus mokama kaina sudarė apie 72 proc. ES vidutinės kainos lygio.

2008 m. lyginant su 2007 m., kiaulių vidutinė metinė supirkimo kaina pakilo 23 proc., ir buvo 6,0 Lt už skerdenos kilogramą. Ši kaina sudarė apie 111 proc. ES kiaulienos vidutinės kainos.

Paukščių skerdenėlių kaina, 2008 m. palyginti su 2007 m., padidėjo 10 proc., ir buvo 4,5 Lt už skerdenėlių kilogramą. Palyginus ją su vidutine paukštienos kaina ES, 2008 m. Lietuvoje buvo mokama apie 91 proc. europinės kainos.

**Gyvulių ir paukščių vidutinės supirkimo kainos 2004–2008 m.,
Lt/kg skerdenos sv.**

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009.

2008 m. per vienuolika mėn. mėsos ir jos produktų buvo išvežta iš Lietuvos 52,3 tūkst. t. Palyginti su 2007 m. tuo pačiu laikotarpiu, eksportas sumažėjo 11 proc., tuo tarpu importas padidėjo 22 proc. ir sudarė 109,8 tūkst. t. Galvijienos eksportas dėl sumažėjusio galvijų skaičiaus ir jų supirkimo, per vienuolika mėn., lyginant su pernai, sumažėjęs 16 proc. (eksportuota 23,8 tūkst. t). Galvijienos importas šiemet 6 proc. didesnis nei pernai, tačiau importo kiekis yra labai menkas (4,7 tūkst. t).

Dėl aukštesnės negu kitose ES šalyse kiaulių supirkimo kainos, kiaulienos eksportuojama mažai – per 2008 m. vienuolika mėn. eksportuota tik 3,8 tūkst. t, tačiau gyvų kiaulių eksportas didelis. Minėtu 2008 m. laikotarpiu, palyginti su praėjusiais metais, kiaulių išvežimas padidėjo 47 proc. (išvežta 385 tūkst.), iš jų kiaulių, sveriančių daugiau negu 50 kg eksportas padidėjo beveik 2

kartus (išvežta 310 tūkst.). Dėl šių priežasčių kiaulienos importas per vienuolika mėn. padidėjo 55 proc. ir sudaro 67,6 tūkst. t.

Per 2008 m. iš Lietuvos išvežta 139,3 tūkst. veršelių arba 6 proc. mažiau negu pernai.

Lietuvos apsirūpinimas galvijiena sudaro 210 proc. ir galvijų auginimo verslas labai priklauso nuo galvijienos eksporto galimybių, o didesnė realizavimui užaugintų galvijų pasiūla iškart mažina supirkimo kainą, todėl didėjančio suinteresuotumo plėtoti galvijininkystę nėra.

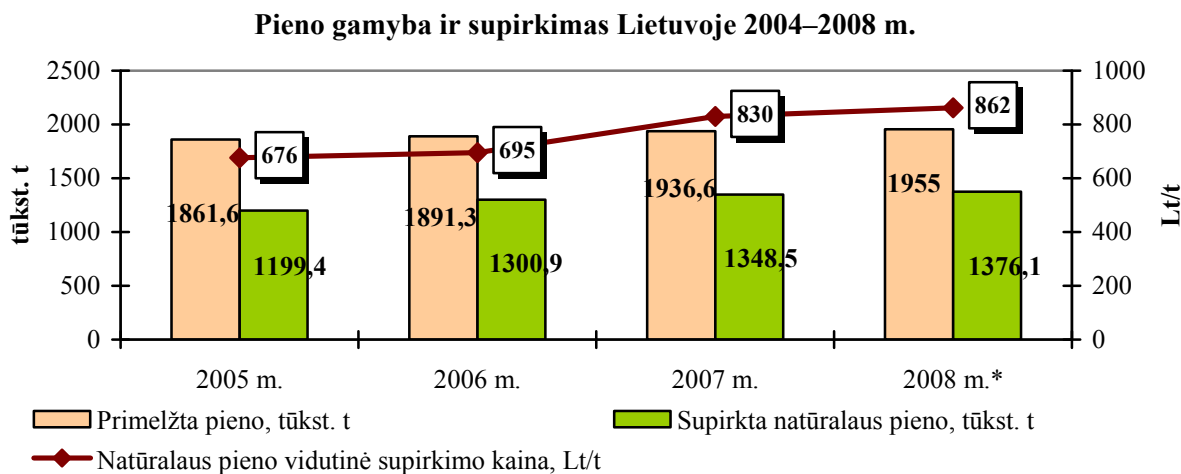
Kiaulių augintojai, turėdami gyvoms kiaulėms rinką Rusijoje, išlaiko aukštą kiaulienos supirkimo kainą Lietuvoje (apie 10–20 proc. didesnę nei ES šalių kainos vidurkis), tuo būdu palikdami vietinius vartotojus be lietuviškos kiaulienos, o skerdyklas be darbo. Skerdyklos ir mėsos perdirbimo įmonės trūkstantią kiaulienos žaliavą importuoja.

Laikomų kiaulių skaičių Lietuvoje galima būtų didinti, nes apsirūpinimas kiauliena tesiekia 64 proc., o ir kiaulienos tradiciškai suvartojama daug (apie 45,6 kg vienam gyventojui), tačiau reikia rasti rezervų mažinti kiaulių gamybos kaštus.

Pieno sektorius

Karvių skaičius. Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenimis 2009-01-01 Lietuvoje buvo laikoma 380,2 tūkst. karvių. Karvių skaičius, lyginant su 2008-01-01, sumažėjo 4 proc. (15,7 tūkst.). Pieno ūkių, parduodančių pieną, 2008 metais buvo 55 tūkst.

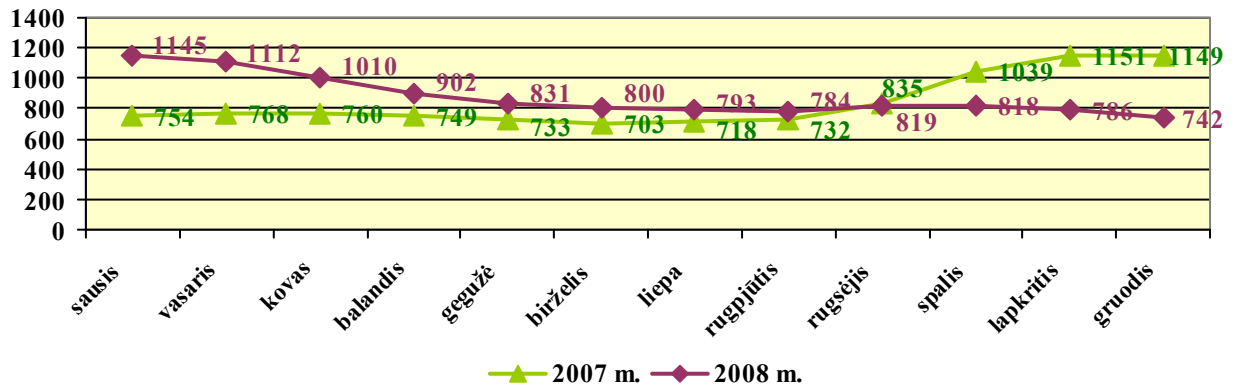
Pieno supirkimas ir supirkimo kainos. Per 2008 m. supirkta 1376,1 tūkst. t natūralaus pieno arba 2 proc. daugiau negu per 2007 m. (1348,5 tūkst. t).

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009. *) Išankstiniai d.

Vidutinė natūralaus pieno supirkimo kaina 2008 metais buvo 862 Lt/t, 3,9 proc. didesnė nei 2007 m. (830 Lt/t). Nuo 2008 m. pradžios pieno supirkimo kaina mažėjo ir 2008 m. gruodžio mėnesį ji siekė 742 Lt/t. Per 2008 metus (2008 m. gruodžio mėn., palyginti su 2007 m. gruodžiu) vidutinė natūralaus pieno supirkimo kaina sumažėjo 35,4 proc.

Pieno supirkimo vidutinė kaina 2007–2008 m., Lt/t

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009.

Žaliavinio pieno importas. Per 2008 m. importuota perdirbimui 196,2 tūkst. t pieno, 60 proc. daugiau, lyginant su 2007 m. Importuoto pieno perdirbimas sudarė 12,5 proc. viso perdirbto pieno Lietuvoje.

Bendrosios nacionalinės pardavimo perdirbti pieno kvotos vykdymas. Per devynis (balandį–gruodį) 2008–2009 kvotos metų mėnesius bendroji nacionalinė pieno pardavimo perdirbti kvota įvykdyta 68,5 proc. (praėjusiais metais atitinkamai – 68,1 proc.). Pasibaigus kvotos metams, nacionalinė kvota nebus viršyta (numatomas 85–90 proc. įvykdymas).

Pieno gaminių gamyba. 2008 m., palyginti su 2007 m., perdirbus 7,2 proc. daugiau žaliavos, išaugo ir daugelio pieno gaminių gamyba. Padidėjo nenugriebto pieno miltų, pieno konservų, laktozės, sūrių gamyba. 2008 m. mažiau nei 2007 m. pagaminta lieso pieno miltelių, pasukų miltelių, sviesto, jogurto su priedais, pieno gaminių su augaliniais riebalais.

Pieno produktų pardavimai vidaus rinkoje ir eksportas. 2008 m. parduota pieno produktų už 2302,5 mln. Lt, 2,6 proc. daugiau, palyginti su 2007 m. Pardavimai vidaus rinkoje sudarė 47 proc. visų pardavimų, kurie 2008 m. išaugo 14 proc. (vertine išraiška). Tokį augimą lėmė ir išaugusios pieno produktų pardavimų vidaus rinkoje apimtys (2008 m. išaugo beveik visų parduodamų pieno produktų kiekiai) ir parduodamų pieno produktų kainos.

Lietuvos pieno ūkiui didelę įtaką daro situacijos užsienio šalyse, nes per 53 proc. visų pardavimo pajamų gaunama iš eksporto. 2008 m. eksportuota pieno produktų už 1212,4 mln. Lt arba 5,7 proc. mažiau, lyginant su 2007 m.

Kainų problemos. Iki šiol tęsiasi nuo 2007 m. pabaigos prasidėjęs ženklus pieno produktų eksporto kainų kritimas. Sviesto, LPM kaina ES rinkoje yra beveik 50 proc. mažesnė nei buvo 2007 m. Daugelyje ES šalių šių produktų kainos yra žemiau intervencinės kainos lygio. Sūrių rinkoje dėl aktyvios paklausos nebuvimo kainos taip pat mažėja. Prekybos partnerių šalyse (Rusijoje, Baltarusijoje) devalvuojant valiutą, lietuviški pieno produktai tampa santykinai brangesni, o tai mažina jų paklausą.

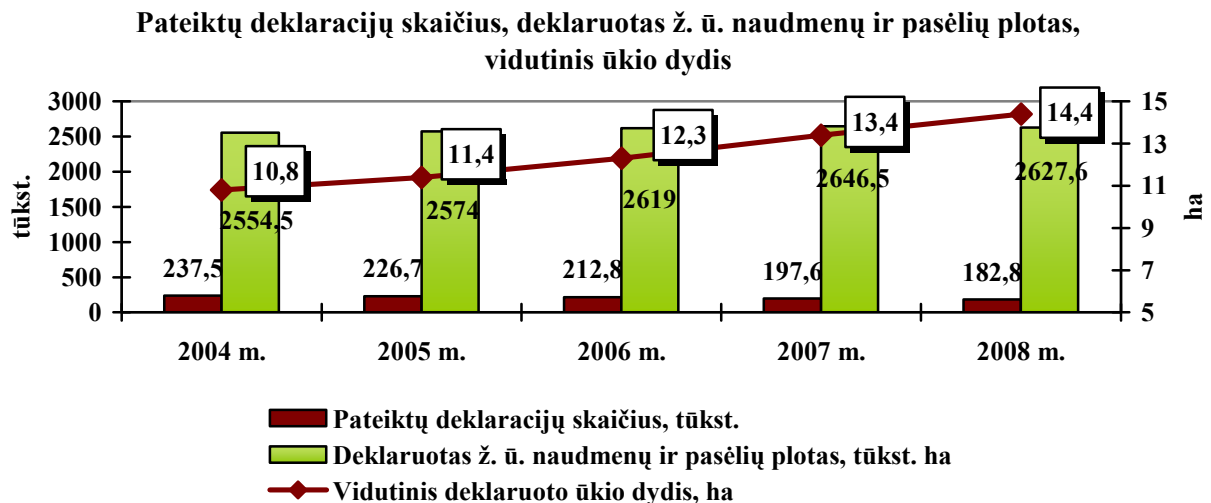
Pokyčiai pieno produktų rinkose įtakoja žalio pieno supirkimo kainų kitimą. Nuo metų pradžios pieno supirkimo kaina sumažėjo 35 proc. Sumažėjusios pieno supirkimo kainos stumia į

nelengvą padėtį pieno gamintojus, nes pastaraisiais metais ženkliai auga žemės ūkio produkcijos gamybos reikmėms išigyjamų prekių kainos. Siekiant bent iš dalies pagerinti pieno ūkių situaciją, 2008 m. buvo išmokėtos maksimalios ES teisės aktų leidžiamos tiesioginės išmokos – 87 Lt už kvotinio pieno toną (iš viso 119,5 mln. Lt).

Tiesioginės išmokos

Siekiant užtikrinti ES reikalavimus dėl paramos tiesioginėmis išmokomis administravimo Lietuvai tapus ES nare, 2004 m. buvo įdiegta pasėlių deklaravimo sistema.

Paraiškas tiesioginėms išmokoms už žemės ūkio naudmenas ir pasėlius gauti 2008 m. pateikė 182,8 tūkst. žemdirbių. Lyginant su 2007 m., 2008 m. pateikta kiek mažiau paraiškų (2007 m. – 197,6 tūkst.), tačiau bendras deklaruotas naudmenų ir pasėlių plotas išliko panašus: 2008 m. žemdirbiai deklaravo apie 2,63 mln., o 2007 m. – 2,65 mln. ha. Vidutinis vieno ūkio deklaruotų pasėlių ir žemės ūkio naudmenų plotas padidėjo beveik 1 ha (nuo 13,39 ha 2007 m. iki 14,37 ha 2008 m.).

Šaltinis: Nacionalinės mokėjimo agentūros prie ŽŪM duomenys.

Nuo 2004 m. paraiškų skaičius kasmet mažėja, kadangi, vykstant struktūriniais pokyčiams žemės ūkyje, stambėja ūkiai, dalis paramos gavėjų pasitraukia iš žemės ūkio gamybos.

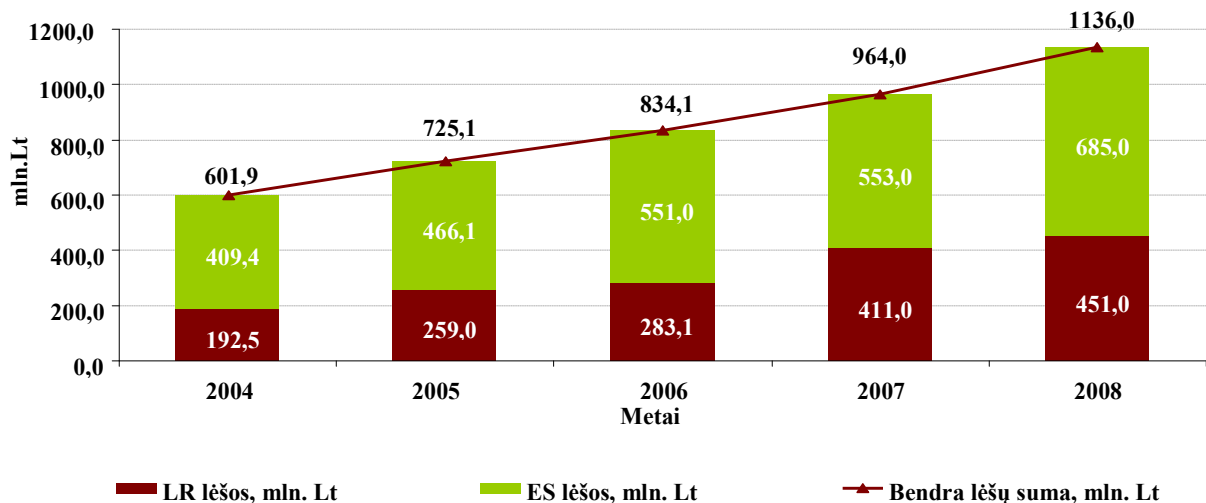
Už deklaruojamus žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus Lietuvos žemdirbiams mokamos tiesioginės išmokos pagal vienkartinės tiesioginės išmokos (VIPS) už plotus schemą, pagal kurią ES tiesioginės išmokos mokamos už deklaruojamą žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotą, nepriklausomai nuo gaminamos produkcijos pobūdžio. Be minėtų išmokų žemdirbiams mokamos papildomos nacionalinės tiesioginės išmokos iš Lietuvos nacionalinio biudžeto už deklaruotus pasėlių plotus, gyvulių ir pieno sektoriui.

Nuo 2004 m. iš ES biudžeto tiesioginėms išmokoms skiriama dalis kasmet augo po 5 proc., o nuo 2007 m. auga jau po 10 proc. (2004 m. – 25 proc., 2005 m. – 30 proc., 2006 m. – 35 proc., 2007 m. – 40 proc., 2008 m. – 50 proc. ir t.t.). Neviršijant ES teisės aktais atitinkamiems metams nustatytos ribos, lėšos papildomoms nacionalinėms tiesioginėms išmokoms buvo skiriamos pagal finansines Lietuvos valstybės biudžeto galimybes.

ES Bendrosios žemės ūkio politikos (toliau – BŽŪP) reformos, įvykusios 2003 metais, vienas iš svarbiausių tikslų – atsieti paramą nuo pagamintos produkcijos kiekio ar rūšies. Jos išdavoje tiesioginės išmokos orientuotos į gamintojo valdos bendrųjų pajamų palaikymą, o ne į gaminamos produkcijos apimtį ir taip tampa vis daugiau atsiejamos nuo gamybos apimčių. Tiesioginėmis išmokomis, kaip žemdirbio pajamų palaikymo priemone, siekiama stiprinti ūkių konkurencingumą, skatinti laikytis maisto kokybės ir aplinkos standartų.

Vienkartinės tiesioginės išmokos už plotus schema pati savaime yra atsieta nuo gamybos ir priklauso nuo ūkyje valdomų žemės ūkio naudmenų plotų. Nuo 2007 m. Lietuvoje palaipsniui pradėtas įgyvendinti paramos atsiejimo nuo gamybos principas, t. y. dalis papildomų nacionalinių tiesioginių išmokų mokama nepriklausomai nuo gamybos apimčių (nėra susiejamos su gamyba) paraiškos teikimo metais, kaip buvo ankstesniais metais, o priklauso nuo gamybos apimčių nustatytu vadinamu istoriniu laikotarpiu.

Paramos tiesioginėmis išmokomis už 2004–2008 m. kitimas*

*ES lėšų sumos nurodytos, įskaitant paramą atskiroiomis tiesioginėmis išmokomis už cukrų.
Šaltinis: Žemės ūkio ministerijos duomenys.

Maisto produktų ir gėrimų gamyba

Statistikos departamento išankstiniais duomenimis, 2008 m. lyginant su 2007 m., daugumos maisto produktų ir gėrimų pramonės šakų gamybos apimtys mažėjo.

Paruoštų arba konservuotų produktų iš daržovių ir vaisių (be sulčių ir pomidorų padažų) per 2008 m. pagaminta 17,5 proc. daugiau nei 2007 m. Nekoncentruotų vaisių ir daržovių sulčių gamyba per 2008 m. sumažėjo 10 proc. Tam turėjo įtakos nekoncentruotų vaisių, uogų ir daržovių sulčių mišinių ir nekoncentruotų ananasų sulčių gamybos apimčių sumažėjimas (atitinkamai 6,5 ir 2 kartus).

Acto gamyba per 2008 m. sausio–gruodžio mėn. padidėjo 38,7 proc. Gamybos padidėjimą sąlygojo išaugusi acto paklausa vidaus rinkoje (pardavimai padidėjo 33,5 proc.) ir 3 kartus padidėjęs eksportas.

2008 m., palyginti su 2007 m., pagaminta mažiau visų spiritinių gėrimų: brendžio – 20 proc., degtinės 19 proc., likerių – 17 proc., trauktinių 7 proc., kitų spiritinių gėrimų 9 proc. Taip pat jų mažiau parduota: brendžio – 25 proc., degtinės – 20 proc., likerių – 19 proc., trauktinių 10 proc. Nors degtinės parduota mažiau, tačiau lyginant su 2007 m., jos eksportuota beveik 3 proc. daugiau (2007 m. – 6,4 proc.; 2008 m. – 9,3 proc.). Tai didžiausias eksportuotų gėrimų kiekis skaičiuojant natūriniais vienetais). Darytina išvada, kad spiritinių gėrimų ženklų pardavimo Lietuvoje mažėjimą lėmė nuo 2008-01-01 padidintas akcizo tarifas ir bendras ekonominės situacijos blogėjimas šalyje.

Putojančio vyno pagaminta 1 proc. mažiau, realizuota 8 proc. mažiau. Po eilę metų vis didėjančios fermentuotų gėrimų gamybos 2008 m., palyginti su 2007 m. jų pagaminta 18 proc. mažiau, realizuota 15 proc. mažiau, iš to kiekio Lietuvoje realizuota 27 proc. mažiau. Ženkiausiai sumažėjo sidrų gamyba – 25 proc. Vermuto pagaminta ir realizuota 14 proc. mažiau.

Nors alaus gamyba sumažėjo 1,7 proc., realizuota 3,6 proc. daugiau. Darytina išvada, kad alaus parduota daugiau dėl neproporcingo akcizo tarifų didinimo: spiritiniams gėrimams, vynui, fermentuotiems gėrimams tarifas nuo 2008-01-01 buvo padidintas 20 proc., alui – tik 10 proc., todėl akcizo tarifas 1 proc. etilo alkoholio spiritiniame gėrime buvo 5 kartus didesnis negu 1 proc. etilo alkoholio aluje.

2008 m. vandenų, į kuriuos pridėta cukraus bei aromatinių medžiagų pagaminta 20 proc. mažiau, Lietuvoje jų realizuota 25 proc. mažiau.

Neskrudinto salyklo pagaminta 7 proc. daugiau, tačiau realizuota 12 proc. mažiau. 60 proc. viso realizuoto kiekio eksportuota.

2008 m. pagaminta 70,1 tūkst. t baltojo cukraus: 55,69 tūkst. t kvotinio cukraus iš Lietuvoje užaugintų cukrinių runkelių ir 14,41 tūkst. t baltojo cukraus perdirbant Bendrijos rinkoje pirktą cukraus pusfabrikatį. Lyginant su 2007 m., baltojo cukraus gamyba sumažėjo 56 proc. Baltojo cukraus gamyba sumažėjo dėl cukraus sektoriaus reformos ir Bendrijos cukraus pramonės restruktūrizavimo schemos įgyvendinimo.

Per 2008 m. Lietuvos cukraus fabrikai pardavė 112,34 tūkst. t baltojo cukraus. Lietuvos rinkai pardavė 75,15 tūkst. t ir Bendrijos rinkai – 37,19 tūkst. t. Lyginant su 2007 m., cukraus fabrikų pardavimai padidėjo 7 proc. Pardavimai į vietinę rinką sumažėjo 2 proc., o į Bendrijos rinką padidėjo 34 proc.

Vidutinė mažmeninė cukraus kaina 2008 m. siekė 3,22 Lt/kg, o cukraus gamintojų pardavimo kaina į vietinę rinką – 2,06 Lt/kg. Lyginant su 2007 m., cukraus gamintojų pardavimo kaina sumažėjo 6,4 proc., o vidutinė mažmeninė cukraus kaina 2,8 proc. padidėjo.

Margarino gamyba 2008 m. padidėjo 8,6 proc. Gamybos padidėjimą sąlygojo padidėjusi margarino paklausa Lietuvos rinkoje – parduota 5,9 proc. daugiau nei per 2007 m. Taip pat 8,4 proc. padidėjo jo eksportas. Majonezo pagaminta 2,8 proc. mažiau nei per 2007 m. ir beveik visas jo pagamintas kiekis (98 proc.) parduotas vietos rinkoje.

Miltinės ir cukrinės konditerijos gaminių gamyba 2008 m. sumažėjo nežymiai – 2,9 proc. Tam turėjo įtakos miltinės konditerijos gamybos apimčių sumažėjimas 5,4 proc. Tačiau, atskirų šokolado ir kakavos produktų bei konditerijos gaminių iš cukraus gamyba padidėjo.

2008 m. duonos ir pyrago kepinų gamyba sumažėjo 6 proc. Duonos–pyrago kepinų gamybos bei vartojimo mažėjimą įtakojo per pastarąjį laikotarpį padidėjusios jų kainos. Didelis grūdų kainų kilimas pasaulio ir ES šalių rinkose, pastaraisiais metais turėjęs nemažos įtakos grūdų brangimui ir Lietuvoje, tapo viena iš pagrindinių priežasčių, nulėmusių pagrindinių maisto produktų, o tuo pačiu, ir duonos bei pyrago kepinų mažmeninių kainų padidėjimą. Per praėjusius metus duonos bei pyrago gaminiai pabrango daugiau kaip 20 proc.

2008 m. AB „Malsena“, dirbdama 75 proc. pajėgumu, pagamino kviečių krakmolo 1,6 karto daugiau, negu 2007 m. Apie 6,8 proc. viso pagaminto kviečių krakmolo parduota vidaus rinkoje. Didžioji produkcijos dalis yra realizuojama Suomijos, Lenkijos, Vokietijos popieriaus, cheminio modifikavimo bei maisto pramonės įmonėms. Šiuo metu AB „Malsena“ užima apie 10 proc. kviečių krakmolo rinkos Europoje.

Pagrindinių maisto pramonės gaminių gamyba

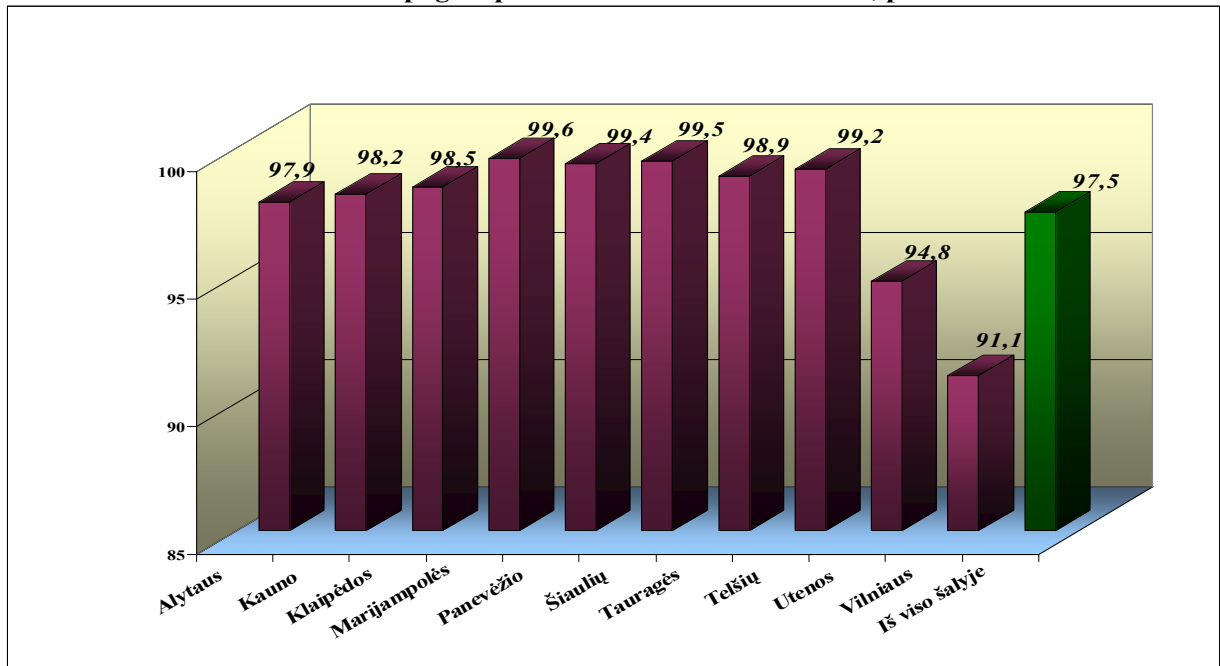
Gaminių pavadinimas	Matav. vnt.	Pagaminta sausio–gruodžio mėn.		2008 m. lyginant su 2007 m. padidėjimas, sumažėjimas (-), %
		2007 m.	2008 m.	
Paruošti arba konservuoti produktai iš daržovių ir vaisių (be sulčių ir pomidorų padažų)	tūkst. t	18,3	21,5	17,5
Vaisių ir daržovių sultys	mln. l	12,1	10,9	-10,0
Majonezas	tūkst. t	14,4	14,0	-2,8
Margarinas	tūkst. t	10,5	11,4	8,6
Krakmolai (kviečių)	tūkst. t	36,8	59,7	62,2
Cukrus	tūkst. t	125,1	70,1	-44
Duona ir pyrago gaminiai	tūkst. t	179,8	169,0	-6,0
Konditerijos gaminiai	tūkst. t	50,9	49,4	-2,9
Actas	tūkst. dal	193,7	268,7	38,7
Degtinės bei likerio gaminiai	tūkst. dal alc 100 %	1853,1	1541,5	-16,8
Putojantis vynuogių vinas	tūkst. dal	543,9	537,7	-1,1
Alus	mln. dal	28,6	28,1	-1,7
Natūralūs mineraliniai ir aeruoti vandenys	mln. dal	18,4	17,3	-6,0
Nealkoholiniai gėrimai	mln. dal	15,2	13,7	-9,9
Salyklas	tūkst. t	82,8	88,5	6,9

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2009.

Piliečių nuosavybės teisių į žemę atkūrimas Lietuvoje iki 2009 m. sausio 1 d.

Nuo žemės reformos pradžios iki 2009 m. sausio 1 d. 728,1 tūkst. piliečių atkurtos nuosavybės teisės į 3,89 mln. ha žemės. Tai sudaro 97,5 proc. piliečių prašymuose nurodyto ploto, į kurį pateikti visi nuosavybės teisę įrodantys ir giminystės ryšį su turėtos žemės savininku patvirtinantys dokumentai. Iš viso kaimo vietovėse nuosavybės teisės dar neatkurtos į 100,8 tūkst. ha žemės ar miško plotą.

Piliečių nuosavybės teisių atkūrimas į žemę, mišką ir vandens telkinius kaimo gyvenamosiose vietovėse pagal apskritis iki 2009 m. sausio 1 d., proc.

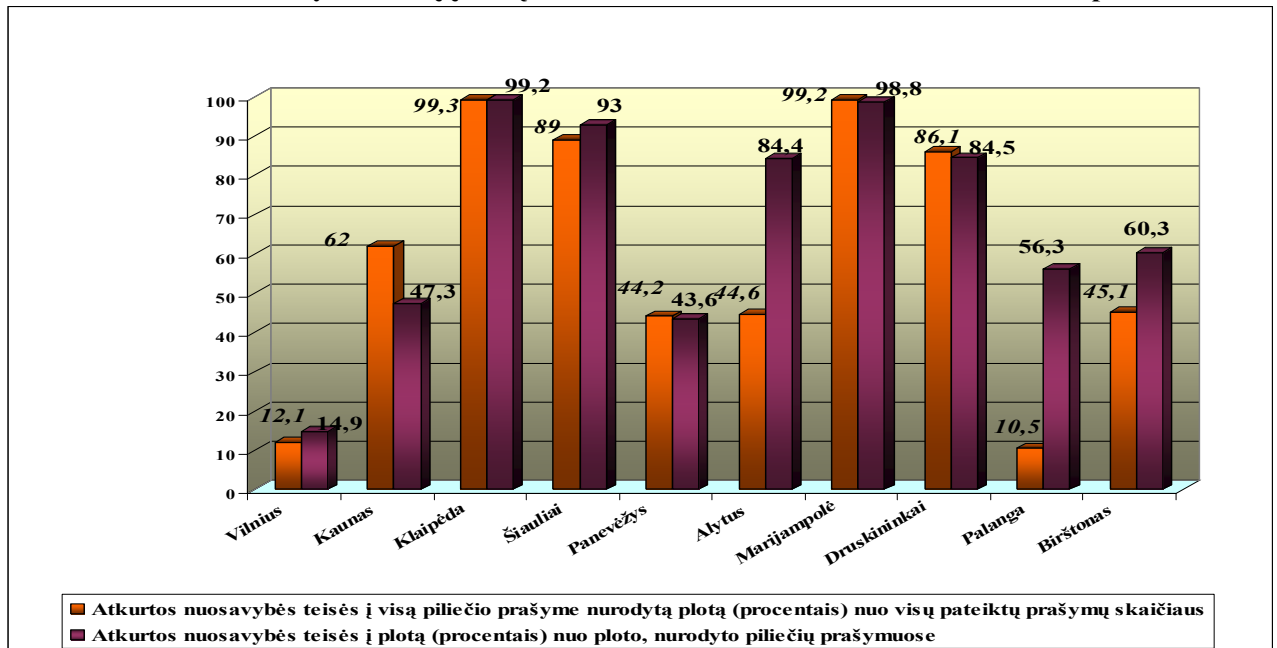

Šaltinis: Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM, 2009.

Piliečių nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo darbai per 2008 m. sparčiausiai vyko Vilniaus, Utenos ir Šiaulių apskrityse. Vilniaus apskrityje nuosavybės teisių atkūrimo pagal plotą procentas padidėjo 3,1 punkto, Utenos apskrityje – 1,8 punkto, Šiaulių apskrityje – 0,8 punkto (šis rodiklis šalyje padidėjo – 0,8 punkto). Pagal rajonus nuosavybės teisių atkūrimo darbai sparčiausiai vyko Trakų rajone – nuosavybės teisių atkūrimo pagal plotą procentas per metus padidėjo 7,1 punkto, Šalčininkų rajone – 5,2 punkto, Vilniaus rajone – 4,2 punkto, Ignalinos rajone – 4,2 punkto, Elektrėnų savivaldybėje – 3 punktais, Pagėgių savivaldybėje – 2 punktais.

Atkurti nuosavybės teises į 42 536 ha žemės iki 1995 m. birželio 1 d. miestams priskirtoje teritorijoje iki 2009 m. sausio 1 d. pateikta 51 294 piliečių prašymai. Nuosavybės teisės į mieste turėtą žemę atkurtos 33 337 piliečiams į 27 191 ha, t. y. 63,9 proc. piliečių prašymuose nurodyto ploto. Lieka atkurti nuosavybės teises į 15,3 tūkst. ha žemės miestuose.

Nuosavybės teisių į žemę atkūrimas miestuose iki 2009 m. sausio 1 d., proc.

Nuo 2006 m. Telšių, Marijampolės, Tauragės ir Panevėžio apskrityse vykdyti pirmieji 14 žemės konsolidacijos projektų, kurie baigti įgyvendinti 2008 m. spalio mėn. Žemės konsolidacija – kompleksinis tam tikroje kaimiškoje teritorijoje esančių žemės sklypų perskirstymas. Šių projektų organizavimui, rengimui ir įgyvendinimui skirta 2,63 mln. Lt parama iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų pagal Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumentą. Apibendrinant pirmųjų 14 žemės konsolidacijos projektų rezultatus galima teigti, kad iš viso 4827 ha teritorijoje pertvarkyti 380 žemės savininkų 731 žemės sklypas. Rengiant žemės konsolidacijos projektus žemės savininkų žemėvaldos buvo pertvarkytos taip, kad po projektų patvirtinimo Nekilnojamojo turto registre išregistravus nuosavybės teisėmis valdomus žemės sklypus ir įregistravus naujai suformuotus žemės sklypus žemės sklypų skaičius sumažėjo net iki 512.

2008 m. Vyriausybės nutarimu patvirtinta Nacionalinės žemės konsolidacijos strategija, kurios pagrindinis tikslas – sudaryti prielaidas ir numatyti priemones sėkmingai žemės konsolidacijai, užtikrinant racionalų žemės naudojimą kaimo gyvenamosiose vietovėse, kompleksiškai sprendžiant valstybės, visuomenės ir atskirų piliečių poreikius.